

YKSINÄISYYDEN YLISUKUPOLVISUUS

Siirtykö yksinäisyys vanhemmilta lapsille?

Laura Pilkama

Kandidaattitutkielma

Sosiaalityö

Jyväskylän avoin
yliopisto

Syksy 2021

Tiivistelmä

YKSINÄISYYDEN YLISUKUPOLVISUUS

Siirtykö yksinäisyys vanhemmilta lapsille? Millaisia taustatekijöitä ylisukupolvisesti siirtyvässä yksinäisyydessä voidaan mahdollisesti havaita? Mitä vaikutuksia vanhemman yksinäisyydellä voi olla lapsiin?

Kirjallisuuskatsaus

Laura Pilkama

Sosiaalityö

Kandidaatin tutkielma

Ohjaaja: Maarit Engman

Lokakuu 2021

Jyväskylän avoin yliopisto

31 sivua

Tämän tutkielman tarkoitus on tutkia, periytykö yksinäisyys ylisukupolvisesti. Sen lisäksi tutkielma selvittää vanhemmuuden yksinäisyyden taustatekijöitä ja vanhemman yksinäisyyden vaikutusta lapsiin.

Tutkielman menetelmänä on kirjallisuuskatsaus, jonka pohjana käytän kirjallisuutta ja tieteellisiä tutkimusartikkeleita. Teoreettisena viitekehyksenä tutkielmassa ovat Bronfenbrennerin biekologinen teoria ja elämäntutkimuksellinen näkökulma.

Yksinäisyyden ylisukupolvisuus on teema, josta tutkimusta on vielä verrattain vähän ja pohjana käytetyt tutkimuksetkin ovat lähinnä ulkomaisia. Miehiä on aiheen tiimoilta tutkittu erittäin vähän ja tutkimus on keskittynyt pääosin äiteihin.

Olen jäsenellyt ja tulkinnut tuloksia neljän keskeisen aineistosta nousseen teeman kautta, jotka ovat yksinäisyys vanhemmuudessa, perhemuodon ja vanhemman sukupuolen vaikutus, vanhemman yksinäisyyden taustalla olevat mekanismit ja vanhemman yksinäisyyden vaikutus lapseen.

Kirjallisuuskatsaukseni tulokset osoittavat, että yksinäisyys vanhemmuudessa on lapsen yksinäisyyttä ennustava riskitekijä. Yksinäisyys periytyy ylisukupolvisesti, mutta sen periytymisessä on otettava huomioon useiden eri tekijöiden yksilölliset yhteisvaikutukset, jolloin yksiselitteistä vastausta on mahdoton antaa. Yksinäisyyden periytymistä ennustavat tietyt riskitekijät sekä vanhemmuudessa, että lapsen elämässä. Riskitekijöiden, lasta suojaavien tekijöiden, sekä ulkoisten tekijöiden yhteisvaikutus ennustaa yksinäisyyden ylisukupolvista periytymistä.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksista voidaan päätellä, että lapsen perhesuhteilla ja kasvuympäristöllä on merkitystä yksinäisyyden periytymiseen jopa siinä määrin, että lapselle voi muodostua yksinäisyydestä pitkäaikainen haitta aikuisuuteen saakka. Kirjallisuuskatsauksen perusteella yksinäisyyden ylisukupolvisesta periytymisestä tarvittaisiin lisää tutkimusta.

Avainsanat: Ylisukupolvisuus, vanhemmuus, sosiaalinen perimä, lapsuus, ylisukupolvinen periytyvyys

Sisällys

Johdanto	4
2. Teoreettinen jäsennys.....	5
2.1 Bioekologinen malli.....	5
2.1 Yksinäisyyden määrittelyä, mitä yksinäisyys on?	6
2.2 Yhteiskunnallinen näkökulma yksinäisyyteen, kenelle yksinäisyys kuuluu?.....	7
2.3 Sosiaalinen ja emotionaalinen yksinäisyys	10
2.4 Ylisukupolvisuuden yhteiskuntatieteellinen tutkimus	10
2.5 Yksinäisyys ja sen kehittyminen vanhemmuudessa	12
3. Tutkimuksen toteuttaminen	14
3.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskysymykset.....	14
3.2 Aineiston hakeminen ja rajaus	15
3.3 Aineiston kuvaaminen ja esittely	16
4. Tulokset yksinäisyyden ja sen ylisukupolvisen siirtymisen aiheuttamista haasteista vanhemmuudessa ja taustatekijöistä	18
4.1 Yksinäisyys vanhemmuudessa.....	19
4.2 Perhemuodon ja vanhemman sukupuolen vaikutus yksinäisyyden ylisukupolvisen siirtymiseen.....	20
4.3 Yksinäisyyden ylisukupolvisen periytymisen taustalla olevia mekanismeja	22
4.4 Vanhemman yksinäisyyden vaikutus lapsiin	23
6. Pohdinta	25
7. Lähteet.....	28

Johdanto

Yksinäisyys ilmiönä on mielestäni hyvin haastava kohdata sosiaalityössä. Työntekijänä on usein tuntunut, ettei ole keinoja kohdata yksinäistä vanhempaa tai lasta. Keinot kohdata asiakas ovat olleet hyvin rajattuja, varsinkin kun yksinäisyys usein piiloutuu muiden asioiden taakse. Yksinäisyyttä sivutaan koulutuksissa ja tutkimuksissa, mutta se ei yksistään ole aiheena useinkaan esillä. Tuntemalla yksinäisyyden mekanismeja ja syitä yksinäisyyden syntymiselle ja ylisukupolviselle siirtymiselle voisi sosiaalityöntekijän positioista olla helpompi kohdata yksinäinen asiakas asiakkaan iästä riippumatta. Tieto monesti lisää ymmärrystä ja helpottaa kohtaamista. Koin jo tätä kirjallisuuskatsausta tehdessäni kohtaamistyön yksinäisyyttä kokevien asiakkaiden kanssa helpommaksi.

Olen ylipäättään kiinnostunut sosiaalisten ilmiöiden ja ongelmien ketjuista, siitä kuinka paljon aikaisempi sukupolvi vaikuttaa uuteen sukupolveen ja mitkä asiat siirtyvät ylisukupolvisesti. Vanhemmuus ja lapsuus kohderyhminä ovat kiinnostukseni kohteena työni takia, joka suuntautuu vanhemmuuden tukemiseen. Vanhemmat luovat lapsilleen kasvuympäristön ja siirtävät lapsilleen toimintamalleja, sosiaalista perimää. Lasten kanssa työskennellessä taas heidän perheensä on otettava huomioon vaikuttajana.

Monissa tarkastelemissani tutkimuksissa, joissa on tutkittu sosioekonomisten tekijöiden kuten toimeentulotuen tai työttömyyden ylisukupolvisuutta on huomattu, että vanhemmuuden tarjoamat sosiaaliset resurssit, kulttuurinen pääoma ja sosiaalinen osallisuus vaikuttavat lapseen, eli seuraavaan sukupolveen. Mielestäni kaikki tämä ei-materiaalinen pääoma ja sen periytyminen tai siirtyminen on todella kiinnostavaa. Päädyin tutkimaan kirjallisuustutkielmassani ylisukupolvista yksinäisyyden kokemusta, sen sosiaalista periytyvyyttä.

2. Teoreettinen jäsennys

Tässä osiossa tarkastelen yksinäisyyden ja yksinäisyyden ylisukupolvisuuden käsitettä sekä vanhemmuuden yksinäisyyden tutkimuksesta saatua tietoa. Teoreettisena viitekehyksenä esittelen Bronfenbrennerin bioekologisen mallin käyttäen pääosin pohjana siihen Helena Hurmeen (2014) tekemää koostetta Bronfenbrennerin elämäntyöstä ja menetelmästä.

Kirjallisuuskatsaukseen yksinäisyyden ylisukupolvisesta siirtymisestä Bronfenbrennerin bioekologinen malli sopii mielestäni hyvin, koska se on kehitysteoria, joka kattaa perheen eri sukupolvet kiinnittäen päähuomion lapsiin. Malli koskee nimenomaan lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta ja tutkii perheessä tapahtuvien prosessien ja muiden ulkoisten tekijöiden suhdetta. (Hurme 2014, 60).

2.1 Bioekologinen malli

Bronfenbrennerin (1981, 193-194) mukaan sosiaalinen ekologisuus muodostuu lapsen välittömästä ympäristöstä, yksilöllisestä mikrotasosta, kuten perheestä ja sen luomista sosiaalisista verkostoista ja instituutioista. Bioekologisen mallin avulla voidaan tarkastella ja arvioida sosiaalisen perimän vaikutusta yksilöön. Mallin avulla voidaan tarkastella, kuinka sosiaalisen perimän vaikutus vähenee tai säilyy kun perheen ulkopuoliset vaikutukset ja toimintapiirit laajenevat. Sosiaalisen ekologian kautta voi myös tutkia sitä, kuinka sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset välittyvät ja myös erilaistuvat perheittäin silloinkin, kun yksilöt kasvavat lähes samanlaisissa olosuhteissa.

Hurme (2014, 78) kuvaa Bronfenbrennerin teorian keskeiseksi sanomaksi, että perhe ei ole itsessään riittävä edellytys lapsen kehitykselle, vaan että perhe on aina osa laajempaa ympäristöä. Perheen ymmärtämiseksi on tutkittava perheen lisäksi sitä ympäristöä, jossa perhe elää. Hurmeen mukaan ero toisiin perheteoreetikoihin tulee siinä, kuinka Bronfenbrenner korostaa perheen sisällä tapahtuvia lähiprosesseja. Mitä perheenjäsenet tekevät, miten usein nämä prosessit toistuvat, miten vastavuoroisia tietyt toiminnot ovat.

Bronfenbrennerin bioekologista mallia mukaillen voisin esittää hypoteesiin, että yksinäisyyden periytyvyys sukupolvittain voi muodostua neljän tekijän yhteisvaikutuksesta, jotka ovat prosessi, henkilö, ympäristö ja aika. Yksinäisyyden periytyminen voisi siis vaikuttaa eri tavoin jokaiseen yksilöön, koska näiden tekijöiden yhdistelmät vaihtelevat. Prosessilla tarkoitetaan lähiprosesseja, eli ihmisen ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. (Hurme 2014, 65).

Yksinäisyyttä on tarkasteltu usein elämäntutkimuksen kautta. Halusin ottaa kirjallisuuskatsaukseeni tämänkin tutkimuksellisen näkökulman, koska elämäntutkimus tutkii myös yksilön elämään vaikuttavia sosiaalisia prosesseja erityisesti ihmisen perhetaustan kautta. Elämäntutkimuksessa korostetaan, että ihmisen kokemuksia, toimintaa tai ympäröiviä olosuhteita ei voi ymmärtää tarkastelemalla vain nykyisiä elämäntilanteita. Keskeistä elämäntutkimukselle onkin, että ihmisten elämät linkittyvät toisiinsa. Ihminen ei elä muista irrallaan. Elämäntutkimusta ohjaavat myös paikka, sosiaaliset kontekstit, historia sekä kulttuuri ympärillämme. Merkityksellistä on se, minkälaisissa kasvu-ympäristöissä sekä sosiaalisissa suhteissa ihminen kasvaa ja kehittyy lapsuudesta aikuisuuteen. Yksinäisyyttä on kuvattu elämäntutkimuksessa kokemuksena, jota tulkitaan suhteessa muihin ihmisiin. Yksinäisyyden kokemus vaatii ihmiseltä ymmärrystä siitä, mitä merkitykselliset ihmissuhteet ovat, mitä yhteys muihin ihmisiin tai yhteisöön kuuluminen merkitsee. (Tiilikainen 2016, 130; Karhula & Sirniö 2019, 582.)

2.1 Yksinäisyyden määrittelyä, mitä yksinäisyys on?

Junttilan (2016, 53) mukaan yksinäisyys määritellään yksinäisyystutkijoiden toimesta aika lailla yksimielisesti psyykkiseksi ahdistavaksi ja negatiiviseksi olotilaksi. Yksinäinen ihminen kärsii määrällisesti tai laadullisesti puutteellisista ihmissuhteista. Yksinäisyydessä on olennaista se, että se on aina subjektiivinen kokemus. Yksinäisyyden ytimessä on yksilön, sekä häntä ympäröivän yhteisön suhde. Yksinäisillä ihmisillä saattaa olla huonoja kokemuksia sosiaalisista tilanteista, jolloin heidän omaksumansa tapaan tulkita sosiaalisia tilanteita saattaa vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden solmimista. Lagus & Honkela (2018) puhuvat sisäistetystä yksinäisyydestä. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksilö on ajan kuluessa sopeutunut epäsuotuisaan tilanteeseen. Yksilö on ehkä kokenut lukuisia epäonnistumisia ystävyssuhteissa ja omaksuu hänelle epäterveen toimintatavan. Siitä huolimatta, että

olosuhteet muuttuisivat suotuisiksi yksilö ei tule enää yrittäneeksi aiemmin kokeilemiaan toimintakeinoja. Kokemukset voivat juontua jo varhaislapsuudesta.

Tiikkainen (2006, 70) kuvaa yksinäisyyttä monimutkaisena ilmiönä, jonka teoriat eroavat siinä, miten ja miksi ihminen päätyy yksinäiseksi, eli omaa vähän sosiaalisia suhteita.

Yksinäisyyttä voidaan tutkia tarkastelemalla ihmisen luonteenpiirteitä tai yksinäisyyden taustalla olevia tekijöitä. Tämän lisäksi yksinäisyyttä voidaan tutkia sen ajallisen keston perusteella, jolloin krooninen yksinäisyys on ajallisesti pisin. Junttila (2018, 114-115, 127) kuvaa termiä ”krooninen yksinäisyys” niin, että yksinäisyyden aikaansaamat reaktiot ihmisessä vahvistavat yksinäisyyttä eivätkä vähennä sitä. Hänen mukaansa yksinäisyyden kierre voi pahentua, jos ihmisellä on heikentynyt sosiaalinen resistenssi. Muita asioita, jotka pahentavat yksilön yksinäisyyden kierrettä, ovat tapa ylireagoida sosiaalisissa tilanteissa ja tulkita ne uhkaaviksi, motivaatio vetäytyä pois seurasta tai pakottautua seuraan, negatiiviset itseä tuhoavat syyselitysmallit tai tunne oman elämänhallinnan menettämisestä.

Yksinäisyyttä voi tarkastella myös evoluution näkökulmasta. Tällöin yksinäisyyden voi rinnastaa esimerkiksi nälkään, janoon tai paleluun, jolloin ihminen alkaa etsimään ratkaisua tilanteeseen huomattuaan kielteisen asiantilan. Ihminen kiinnittää huomionsa sosiaalisiin suhteisiin ympärillään ja sosiaalisten suhteiden mahdollisuuksiin, mutta havaitsee myös niihin liittyvät vaaratilanteet. (Junttila 2016, 53) Evoluutiivisesta näkökulmasta yksinäisyys on tavallaan hyödyllinen tunne, koska sen ahdistavuus saa ihmisen yrittämään pyrkiä siitä eroon. (Kauhanen 2018, 112)

2.2 Yhteiskunnallinen näkökulma yksinäisyyteen, kenelle yksinäisyys kuuluu?

Juho Saaren (2010) tutkimuksen Yksinäisten yhteiskunta tulokset kertoivat, että yksinäisyyskokemus ei ole ainoastaan yksilön subjektiivinen kokemus tai ominaisuus, vaan yksinäisyys on yksi yhteiskunnallisen eriarvoisuuden muodoista. Yksinäisyyden ja koetun yhteiskunnallisen aseman välinen yhteys oli väestössä voimakas.

Le Roux teki vuonna 2009 pitkittäistutkimuksen äitien, isien, poikien ja tyttöjen yksinäisyydestä. Hänen mukaansa yksinäisyydestä on tulossa miljoonia ihmisiä koskettava modernin yhteiskunnan epidemian kaltainen vitsaus, jota siivittävät korkeat avioeroluvut, isien vähäinen osallistuminen, sekä ihmisten kasvava liikkuvuus. Saari (2016, 16) taas kuvaa modernin yhteiskunnan rakenteiden luovan sosiaalista eriytyneisyyttä. Mikrotason mekanismi

yhteiskunnan ja yksilön välisessä suhteessa on vaikkapa se, että yhden hengen talouksia on nykyään enemmän mikä luo olosuhteita sosiaaliselle eriytyneisyydelle.

Grönlund & Falk (2016, 270) tutkivat sitä, kenelle yksinäisyyden vähentäminen ihmisten mielestä kuuluu. Heidän mukaansa suomalaiset pitävät yksinäisyyttä asiana, joka kuuluu ensisijaisesti yksityiselämään ja on siksi ensi sijassa yksinäisen ihmisen läheisten asia. Yksinäisyyteen liittyy usein sairauksia ja köyhyyttä, joiden mielletään kuuluvan myös yksityisen alueelle. Yksinäisyyteen liitetään myös tabuluonteisuutta, eli se saatetaan kokea häpeällisenä ja salaisena.

Kuinka yksinäisyys nivoutuu sosiaalityöhön? Vuonna 2014 voimaan tullut sosiaalihoitolaki (30.12.2014, 1301) määrittää lain 3 §:ssä, että 1) *sosiaalipalveluilla* tarkoitetaan kunnallisia sosiaalipalveluja ja niihin sisältyviä tukipalveluja sekä muita toimia, joilla sosiaalihoito ammattihenkilöt ja muu asiakastyöhön osallistuva henkilöstö edistävät ja ylläpitävät yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta. Lain 17 §:ssä sanotaan, että sosiaalinen kuntoutus on keskeinen osa sosiaalihoito palveluja. Sosiaalinen kuntoutus on siis sosiaalihoito palvelu, jonka avulla esimerkiksi yksinäisyyteen voisi puuttua.

Väisänen (2018, 27-35) avaa sosiaalisen kuntoutuksen historiaa ja kertoo, että 1980-luvulla sosiaalinen kuntoutus nähtiin yksilötasolla henkisenä kasvuprosessina, jolloin erilaisten sosiaalisten taitojen kehittäminen oli keskeistä sosiaalisista tilanteista selviytymiseksi. Edelleen sosiaalinen toimintakyky on sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena ja kuntoutus perustuu sosiaaliseen tukeen, vaikka sosiaalinen toimintakyky onkin ollut Väisäsen mukaan toimintakykyä koskevissa tutkimuksissa hyvin vähän esillä.

Väisänen (2018, 11) tarkastelee myös sitä, millaisia tulkintoja sosiaaliselle kuntoutukselle on. Väisäsen mukaan sosiaalityön asiantuntijuus edellyttää yksilön, yhteisön ja ympäristön välisen suhteen toimivuutta, seurauksia ja analysointia. Väisäsen (2018, 35) mukaan sosiaalityöntekijän asiantuntijuuteen kuuluu ymmärrys kuntoutettavan, sekä hänen elinympäristönsä välisestä vuorovaikutuksesta, sekä siitä, miten hyvinvointi, hyvä elämä, toimijuus, osallisuus ja vuorovaikutus ymmärretään.

Sosiaalisen kuntoutuksen keskeisen tehtävän määriteltiin kuntakyselyn (Puromäki ym. 2017, 43) perusteella olevan ihmisen toimintakyvyn ja osallisuuden vahvistaminen yhteiskunnassa. Käytännössä sosiaalinen kuntoutus kuntakyselyn tulosten perusteella hakee vielä muotoaan kunnissa ja myös sen määritelmät sekä toteuttamistavat ovat kuntakyselyn mukaan

vaihtelevia. Sosiaalisen kuntoutuksen tärkeimpänä tavoitteena nähtiin kuitenkin yhteisesti asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn parantuminen niin, että se parantaisi asiakkaan valmiuksia työelämään suuntautumiseen. Kuntakyselyssä tästä oli eriäviä mielipiteitä, sillä ensisijaisena tavoitteena ei monen vastanneen mielestä tulisi olla työelämään suuntautuminen, vaan arjen- ja elämänhallinnan sekä sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisten tilanteiden tukeminen. Voisiko kroonistunut yksinäisyys voisi olla sosiaalisen kuntoutuksen edellytys, jos se merkittävästi heikentää ihmisen toimintakykyä?

Suomalaisesta ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta löytyy paljon tutkimusta. Tutkimus on lisääntynyt etenkin 2010- luvulla ja sitä on kansainväliselläkin vertailulla paljon.

Suomalainen ylisukupolvinen huono-osaisuus on kasautunutta materiaalista köyhyyttä, kärsimystä ja kurjuutta, mitä koetaan ja mikä kulkee sukupolvesta toiseen tiettyjen perheiden ja sukujen sisällä. Huono-osaisuudesta pitkäaikaisesti kärsivät henkilöt ovat julkisen vallan kohdentavista palveluista ja täydentävistä tulonsiirroista huolimatta väestön suureen hyvinvoivaan enemmistöön verrattuna selvästi heikommassa asemassa. Heillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia samoihin pysyviin myönteisiin siirtymiin elintasossa, elämänlaadussa ja elämäntavoissa kuin väestössä yleensä. Lähivuosina tiedämme enemmän eri tapahtumien ja tekijöiden vaikutuksesta ihmisten selviytymiselle kuormittavissa nykyyolosuhteissa, koska tutkimus on aiemmin keskittynyt pitkälti tutkimaan 1980-luvulla syntyneiden kohortteja. (Karhula & Sirniö 2019, 577, 582; Saari 2016, 303).

Huono-osaisuudella ja yksinäisyydellä on yhteyttä. Noin kolmannes köyhistä ihmisistä on kokenut yksinäisyyttä ainakin joskus viimeisen kuukauden aikana, leipäjonoissa käyvistä yli puolet. Yksinäisyyden yhteiskunnallisessa jakautumisessa on siis systemaattisuutta eri väestöryhmien välillä. Saari korostaa, että se liittyy yhteiskunnan rakenteisiin, eikä ole satunnainen ilmiö. Yksinäisyys on tiiviisti yhteydessä huono-osaisuuden kasautumiseen, eikä ole kenen tahansa ongelma. Saari (2016, 313.)

THL:n toteuttaman kuntakyselyn (2016) mukaan sosiaalinen kuntoutuksen asiakkaille oli yhteistä se, että heillä oli monia erilaisia asiakkuuksia sosiaalityön piirissä, nuorista vanhuksiin. (Puromäki ym. 2017, 33). Näkisin, että sosiaalityön eri asiakkuuksien suuri määrä ei välttämättä suoraan korreloi huono-osaisuuden kasautumista, mutta voi kertoa siitä. Vertailun vuoksi Shovestulin ym. (2020) tutkimuksen mukaan hyvätuloisilla esiintyi vähemmän yksinäisyyttä, kuin köyhillä, joskin tulotason vaikutus yksinäisyyteen oli pieni. Hyvätuloisten vähempää yksinäisyyttä selitettiin paremmilla sosiaalisilla- ja ongelmanratkaisutaidoilla. Myös sosiaalisella statuksella oli tutkimuksessa vaikutusta

ihmisen sosiaalisiin suhteisiin positiivisessa merkityksessä. Herää kysymys, kuinka suuri osuus statuksella on ylipäättään ihmisen yksinäisyyden kokemukseen? Tiilikainen (2016, 130) korostaakin, että yksinäisyyden subjektiivinen kokemus rakentuu myös vertailun kautta, eli on riippuvainen toisista ihmisistä.

2.3 Sosiaalinen ja emotionaalinen yksinäisyys

Emotionaalinen yksinäisyys tarkoittaa ystävättömyyttä. Ihmiseltä puuttuu läheisiä, merkittäviä ja luottamuksellisia ihmissuhteita. Emotionaalinen yksinäisyys on usein yhteydessä mielenterveyden ongelmiin ja siihen liittyy yleensä voimakkaita levottomuuden ja ahdistuksen tunteita. Ihmisellä saattaa olla verkostoja, joiden kanssa hän ei tunne yhteenkuuluvuutta. (Junttila 2016, 56.)

Sosiaalisella yksinäisyydellä tarkoitetaan verkostojen puutetta, totaalista yksinäisyyttä. Ihmisellä ei siis ole toimivia, sosiaalisia tarpeita täyttäviä verkostoja. Sekä emotionaalinen, että sosiaalinen yksinäisyys aiheuttaa ihmisessä ikävystymistä, ahdistusta, alemmuuden ja tarkoituksettomuuden tunteita, itseluottamuksen menetystä sekä syrjäytymisen kokemusta. Jos yksinäisyys pitkittyy, psykososiaaliset ongelmat pitkittyvät ja saattavat aiheuttaa masennusta, sosiaalisia pelkoja, psykoottisuutta ja itsetuhoisuutta. Yksinäisyys saa aikaan stressitilan, joka horjuttaa mielen ja kehon tasapainoa ja näin heikentää ihmisen terveyttä ja hyvinvointia. (Junttila 2016, 56; Müller & Lehtonen 2018, 73)

2.4 Ylisukupolvisuuden yhteiskuntatieteellinen tutkimus

Suomessa ylisukupolvista huono-osaisuutta on tutkittu makrotason tutkimuksilla, joissa on selvitetty vanhempien elämänmahdollisuuksien yhteyttä lasten elämänmahdollisuuksien kehittymiseen. Tutkimukset ovat keskittyneet määrälliseen tutkimukseen, johon julkinen valta tukeutuu tehdessään yhteiskuntapoliittisia päätöksiä. Tutkimus on syntynyt hallinnollisesta kysynnästä ja tarpeesta uudistaa lainsäädäntöä. Tutkimuksissa on selvitetty pääosin tulo- ja koulutustason, sekä ammatti- ja työmarkkina-aseman ylisukupolvisia jatkumoa. (Saari ym. 2020, 27, 71.)

Tutkimuksen vähäisyys yksinäisyyden ylisukupolvisuudesta lisäsi aiheen kiinnostavuutta. Miksi aihetta ei ole juuri tutkittu? Monissa tutkimissani lähteissä tuotiin esiin, että sosiaalisen pääoman periytyvyyden tutkimusta erilaisissa sosiaalisissa ongelmissa tulisi lisätä. Muun muassa Ilmakunnas ym. (2020) tutkivat toimeentulotuen ylisukupolvisuutta ja totesivat, että koti- ja perheympäristön sosiaalinen ja taloudellinen tuki, sekä perheenjäsenten sosiaalinen osallisuus saattavat vaikuttaa lapsiin ja nuoriin monella eri tapaa. Heidän mukaansa tällaisten taustatekijöiden vaikutuksien tutkimusta toimeentulotuen ylisukupolvisuuteen tarvittaisiin enemmän. Voisiko siis olla, että lapsen saadessa paljon sosiaalista tukea ja osallisuuden kokemusta perheeltään toimeentulotuen ylisukupolvinen siirtyminen jopa vähenisi? Kallio ym. (2020, 183) toteavatkin, että erinäiset sosioekonomiset tekijät kuten työttömyys saattavat vähentää vanhempien sosiaalisia resursseja sekä vähentää perheen kulttuurista pääomaa. Kuuluminen yhteisöihin tuo lapselle kollektiivisesti omistettua ei-materiaalista pääomaa, josta lapsi hyötyy elämässään. Näkisin, että kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma, sekä sosiaalinen osallisuus linkittyvät yksinäisyyden teemaan. Herää oletus, että yksinäisyys voi myös vähentää vanhempien sosiaalisia resursseja.

Altistavista, ei-materiaalisista tekijöistä tiedetään vähemmän, kuin huono-osaisuudelle altistavista sosioekonomisista tekijöistä. Saari ym. (2020, 91) nostavat esiin, että tulevaisuudessa tulisi tarkkailla tarkemmin sitä, millaisia vaikutuksia vanhemman ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella on. Olisi myös tutkittava, miten tällaiset ei-materiaaliset tekijät muokkaavat yhteyttä lapsen perhetaustan ja hänen aikuisuutensa aseman välillä. On myös syytä kiinnittää huomiota tapahtumaketjuihin, jotka muokkaavat ihmisen elämäntulkua eri vaiheissa.

Esimerkkinä määrällisestä ylisukupolvisuuden tutkimuksesta Sirniö (2016, 6) tutki väitöskirjassaan vanhempien tulotason siirtymistä ylisukupolvisesti. Väitöskirjan tarkoituksena oli selvittää yhteiskunnan jakautumista vähä- ja hyväosaisiin tutkimalla ylisukupolvisuuden mekanismeja. Tutkimuksen mukaan Sirviö (2016, 64) sai selville, että ylisukupolvinen jatkuvuus suhteessa tulotasoon oli suurinta hyvätuloisilla vanhemmilla. He pystyivät siirtämään jälkikasvulleen hyvinvointivaltion kattavista järjestelmistä huolimatta varallisuutta monessa muodossa, ei vain materiaa.

Perustutkimuksessa on syytä paneutua kohtaamisen merkittävyyteen sosiaalityössä, jotta asiakkaiden toimintakyky vahvistuisi ja tapahtuisi enemmän myönteisiä siirtymiä. Ihmisten toimintakykyä alentavia mekanismeja ja pintasyiden takana olevia juurisyytä tulee tunnistaa ja analysoida, jotta ammattilaisille saadaan vaikuttavia työvälineitä. Yksinäisyyden yhteys

terveys- ja hyvinvointieroihin näkyy selvästi määrällisissä tutkimuksissa, mutta mekanismeja, jotka välittävät yksinäisyyttä ja hyvinvointieroja ei ole juuri tutkittu. Epigeneettiset mekanismit liittyvät kuormittaviin elämäntilanteisiin. Kun niitä tutkitaan, saadaan ymmärrystä sukupolvien välisten sidosten rakenteista ja jopa osin ennen syntymää ja lapsuudessa koettujen stressitekijöiden vaikutuksesta yksilön henkiseen ja fyysiseen kehitykseen. Epigeneettisten mekanismien tutkiminen on viime aikoina lisääntynyt merkittävästi ja ennustetaan, että se tulee entisestään kasvamaan. Erityisesti ne tapahtumat ja kokemukset olisi hyvä tunnistaa, jotka voivat johtaa pitkäkestoiseen ja pysyväisluonteiseen yksinäisyyteen. Elämänmittaisesta eli pitkään läsnäolleesta yksinäisyydestä voi olla vaikeampi irtautua, mikäli tukea ja apua ei ole riittävästi saatavilla. (Saari 2010, 300; Saari ym. 2020, 255, 256, 262; Tiilikainen 2016, 148).

2.5 Yksinäisyys ja sen kehittyminen vanhemmuudessa

Aunola (2019, 15) korostaa, että sosioekonominen tausta ei välity lapsen kehitykseen ja oppimiseen sellaisenaan, vaan se välittyy vanhemmuuden ja perheen sisäisen vuorovaikutuksen kautta. Hyvän vanhemmuuden rakentuminen pitää sisällään lämpöä ja lapsen tunteiden hyväksyntää. Keskeisenä vaikuttimena hyvään vanhemmuuteen on vanhemman oma hyvinvointi. Lapsen tunteisiin ja käyttäytymiseen heijastuu vanhemman väsymys ja runsaat negatiiviset tunteet. Ne lisäävät vanhemman kuormitusta ja mahdollisuutta epämielikkäisiin kasvatustapoihin. Aunolan mukaan konkreettista onkin perheen vuorovaikutus, sekä vanhemmuuden ominaisuudet, ei niinkään konkreettisesti määrittävä tausta. Lapsen kehityksen ja kasvun vaikutusmekanismeja voidaan ohjata, eli lapsen tausta ei tästä näkökulmasta ole muuttumaton ja pysyvä.

Perheen vuorovaikutuksen tärkeyttä tuo esiin myös Junttila (2016, 120) kertomalla tunteiden tarttumisesta. Hänen mukaansa yksinäisyys voi tarttua tunteena perheenjäseniin samalla tavalla kuin vaikka huono mieliala tai masennus. Perhe on yksikkö, joka viettää yleensä paljon aikaa yhdessä ja perheenjäsenen tunteiden vaikuttaminen toisiin perheenjäseniin on todennäköistä.

Psykiatriassa ja psykologiassa taas on tutkittu sitä, miten ja miten paljon traumaattiset kokemukset siirtyvät sukupolvelta toiselle. On tutkittu, miten vanhempien kokemat traumat vaikuttavat vanhempien ja lasten suhteeseen, sekä lasten kehitykseen ja mielenterveyteen.

Nykytieto ei tue sitä, että ongelmat siirtyisivät lapsille kohtalomaisesti, mutta ei myöskään anna perusteita ilmiön kieltämiselle. (Holmila ym. 2008, 23)

Yksinäisyys periytyy todennäköisesti kuten masennus ja ahdistuneisuus. Jokin lapsen perityistä ominaisuuksista, kuten esimerkiksi ujous, vetäytyvyys tai aggressiivisuus on yksinäisten vanhempien lapsille suurempi riski tulla yksinäiseksi. Riskin toteutumiseen vaikuttaa lapsen elämän ympäristötekijät, kaveripiiri, varhaiset vuorovaikutussuhteet ja lisäksi monet muut tekijät. (Junttila, 2010, 23)

Geneettiset tekijät voivat toimia yksinäisyyden laukaisijoina. Yksinäisyys kehittyy myöhemmin monimutkaisten kehitys- ja ympäristömekanismien vuoksi, esimerkiksi sosiaalisten taitojen välityksellä vanhemmilta lapsille ja muiden asiayhteyteen, tilanteeseen ja yhteiskuntaan liittyvien tekijöiden kautta (Junttila 2015, 132-133; Junttila & Vauras, 2009)

Yksinäisyys voi olla lähtöisin myös yksilön vaikeista perheolosuhteista. Huono-osaisuus periytyy helposti sukupolvelta toiselle. Huono-osaisuuteen voi liittyä esimerkiksi päihdeongelmia tai muita riippuvuuksia, mielenterveyden häiriöitä, vaikeuksia elämännhallinnassa, persoonallisuuden ongelmia tai epäsosiaalisuutta. Näin ollen huono-osaisten lapset ovat alttiimpia yksinäisyydelle. Sosiaaliseen huono-osaisuuden periytymiseen vaikuttaa mallioppiminen. Käyttäytymismallit, jotka ovat tallentuneet ihmisen muistiin saattavat vieraannuttaa ihmistä yhteisöstä ja vahvistaa käsitystä siitä, että hänen perheestään ei välitetä. Positiivista mallia siitä, kuinka muiden kanssa tullaan toimeen ei ole syntynyt syrjäytymiskiarteessä olevalle ihmiselle. (Müller & Lehtonen 2018, 88.)

Yksinäisyyden noidankehä, joka syntyy sosiaalisten vuorovaikutusten puutteen aikaansaamista haasteista altistaa masennukselle. Näitä haasteita ovat muun muassa puutteellinen sosiaalisten tilanteiden lukemisen taju, omien tunteiden ymmärtäminen ja säätelyminen, sekä sosiaalisen ympäristön kognitiivinen hahmottaminen. Müller & Lehtonen (2018, 92-93.) Solantaus & Paavonen (2009) tuovat esiin, että lapsen on vaikea hahmottaa vanhemman masennuksen oireita, koska ne ovat usein esimerkiksi alakuloa, ärtyvyyttä ja jaksamattomuutta. Masennus saattaa varjostaa perheen elämää vuosikausia ollessaan krooninen ja uusiutuva ongelma, jonka diagnoosi voi viivästyä. Vanhemman masennuksen seuraamukset lapsille ovatkin vakavampia kuin muiden häiriöiden.

Vanhemmat, joilla on vahvoja tukea antavia sosiaalisia verkostoja uskovat itseensä ja ovat luottavaisia kykyihinsä vanhempina. Heidän lapsensa ovat vertaisjoukoissa sosiaalisesti

kyvykkäitä. Lasten sosiaalinen kyvykkyys vähentää heidän riskiään kokea yksinäisyyttä. (Junttila 2010, 58.)

Junttilan (2010, 59) tutkimuksesta nousi huomio, jolle ei löydy suoranaista selitystä, että yksinäisyys periytyi vanhemmilta herkemmin tyttölapsille, kuin pojille. Tämän arveltiin johtuvan siitä, että tyttöihin vanhempien masennus tai yksinäisyys vaikutti enemmän, kuin poikiin ja tämä ennusti tyttöjen yksinäisyyttä.

Yksinäisyys aiheuttaa myös terveydellisiä haittoja. Näitä ovat muun muassa moninkertainen riski sairastua masennukseen tai sosiaaliseen ahdistukseen. Yksinäisyys kasvattaa myös itsemurhan riskiä ja yhdistyy itsemurhien tekoon viimeistään aikuisiällä, mutta usein myös lasten, sekä nuorten kohdalla. Kouluikäisillä yksinäisyys lisää hermostuneisuuden ja nukahtamisvaikeuksien riskiä ja krooninen yksinäisyys lisää näihin ongelmiin tarkoitettujen lääkkeiden käyttöä. Vahvalla yksinäisyyden kokemuksella on myös yhteys selkeästi vähäisempään liikunta-aktiivisuuteen. (Junttila 2019, 15)

Lapset, joiden vanhemmilla on mielenterveyden häiriöitä, altistuvat monenlaisille mielenterveyden häiriöille. Tämä kasvattaa lasten riskiä sairastua masennukseen, ahdistushäiriöön, käytös- ja päihdehäiriöön. Psykiatristen ongelmien lisäksi lapset ja nuoret altistuvat kehityksellisille vaikeuksille, kuten varhaislapsuuden sosioemotionaalisille ongelmille, sosiaaliselle arkuudelle, aggressiivisuudelle, kognitiivisille häiriöille tai koulunkäyntiongelmille. Oireet ovat laadullisesti haastavampia, varhaisempia ja pitkäkestoisempia kuin niiden lasten, joiden vanhemmilla ei ole psykiatrisia ongelmia. (Solantaus & Paavonen 2009.)

3. Tutkimuksen toteuttaminen

3.1 Tutkimusmenetelmä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kirjallisuuskatsauksen avulla yksinäisyyden ylisukupolvisuutta eli kartoittaa, minkälaista tutkimusta aiheesta löytyy. Kirjallisuuskatsaus on metodi ja tutkimustekniikka, jonka avulla voi tutkia jo tehtyä tutkimusta.

Kirjallisuuskatsauksen avulla jo tehdystä tutkimuksesta voi tehdä tutkimusta kiinnittäen huomiota lähteiden keskinäiseen yhteyteen. Käytän kirjallisuuskatsauksen kuvailevaa tyyppiä, joka on yleiskatsaus ilman tiukkoja sääntöjä. (Salminen 2011, 4-6.)

Tutkimuskysymyksinäni ovat: Siirtyykö yksinäisyys ylisukupolvisesti vanhemmilta lapsille? Millaisia taustatekijöitä ylisukupolvisesti siirtyvässä yksinäisyydessä voidaan mahdollisesti havaita? Mitä vaikutuksia vanhemman yksinäisyydellä voi olla lapsiin?

Keskeisiä käsitteitä ovat: yksinäisyys, sosiaalinen periytyvyys, ylisukupolviset siirtymät, lapsuus, vanhemmuus.

3.2 Aineiston hakeminen ja rajaus

Olen käyttänyt seuraavia hakusanoja: yksinäisyys, ylisukupolvisuus, vanhemmuus, sosiaalinen periytyvyys, ylisukupolviset ilmiöt, vanhempi- lapsi siirtymät.

Englanniksi: loneliness, intergenerational, parenting, social heritage, intergenerational transmissions, parent-child transmissions, maternal intergenerational transmissions.

Tiedonhaussa olen käyttänyt tietokantoja Google Scholar, JYKDOK, Proquest, sekä Finna. Olen hyödyntänyt myös kirjallisuuden osalta kirjaston Kirkes-finna-hakua, joka kattaa Keski-Uudenmaan kirjastot ja myös pääkaupunkiseudun yliopistollisia kirjastoja. Hakusanoina käytin kirjastohaussa sanoja vanhemmuus, ylisukupolvisuus, sosiaalinen perimä sekä yksinäisyys. Englanniksi käytin: parenting, overgenerational transmissions, social heritage, loneliness. Olen hakenut tietoa myös eri yliopistojen sivustojen kautta tutkijoiden julkaisuista, sekä etsinyt artikkeleita kotimaisista lähteistä.

Proquestissa etsin vertaisarvioituja (peer reviewed) artikkeleita ja käytin hakusanoja mm. child-mother relationships loneliness, koska huomasin, että vanhemmuussuhteissa äitisuhdetta oli usein tutkittu enemmän. Käytin myös hakusanaa parent* ja loneliness. Scopusta kokeilin myös. Hain tutkimuksia mm. sanoilla cross-generational, parenting and loneliness. Yllättäen löysin eri tietokannoista eri hakutavoista huolimatta samoja tutkielmaani hyödyksi olevia tutkimuksia, johtuen uudehkojen tutkimuksien vähäisyydestä.

Lähteitä, jotka vastasivat suoraan tutkimuskysymyksiin, löytyi vähän. Niitä löytyi lähinnä tieteellisistä vertaisarvioituista lehtiartikkeleista sekä enemmän kansainvälisistä kuin suomalaisista tutkimuksista. Tieto täytyi siis myös koota pitkälti materiaaleista, jotka eivät

suoraan vastanneet tutkimuskysymykseen. Aineisto oli englanninkielistä yhtä suomalaista tieteellistä artikkelia lukuun ottamatta.

Aineiston sisäänottokriteereinä käytin artikkeleissa enintään 5 vuoden ikää yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ja katsoin, että artikkeli oli vertaisarvioitu. Hyväksyin aineistoksi ainoastaan väitöskirjat ja tieteelliset tutkimukset, en pro graduja. Aineistojen oppiala oli vaihteleva, mutta pääosin yhteiskuntatieteiden piirissä, minkä koin tärkeäksi.

Rajasin aineistosta artikkeleita, joissa ei ollut yhteyttä vanhemmuuteen tai perhesuhteisiin. Jätin pois myös selkeästi yhteiskuntatieteistä eroavia tutkimuksia, kuten biologian ja lääketieteen tutkimuksia. Monet tutkimukset perimästä liittyivät esimerkiksi eläimiin, enkä halunnut käyttää niitä.

Jätin sosioekonomisesta ylisukupolvisen periytyvyyden näkökulmasta tehdyt tutkimukset pois, sekä iäkkäiden yksinäisyyteen perehtyneet tutkimukset. Iäkkäiden yksinäisyydestä löytyi paljon tutkimuksia. Ne käsittelivät usein eksistentiaalista eriarvoisuutta kuinka vanha ikä luo olosuhteita yksinäisyydelle ja yksinäisyyden kokemusta.

Yksinäisyydestä vaikeiden perheolosuhteiden takia tai yksinäisyyden kokemuksesta perheen sisällä (esim. vanhempi ei yksinäinen, lapsi kokee perheessä itsensä yksinäiseksi) löytyi tutkimuksia. Tämä ei vastannut tutkimusongelmaan, koska ei liity ylisukupolvisuuteen ja siksi rajasin pois.

3.3 Aineiston kuvaaminen ja esittely

Valitsin aineistokseni 11 tieteellistä artikkelia, joista kolme oli suomalaista, loput ulkomaisia.

Tutkimusartikkelit pyrin valitsemaan niin, että niissä käsiteltiin yksinäisyyden ylisukupolvisuuden periytymisen taustatekijöitä monelta kantilta. Uudehkojen tutkimusten vähäisyys väistämättä myös saneli tätä valintaa, mutta aineiston monipuolisuus toi myös esiin kiinnostavia näkökulmia. Taustatekijöitä olivat esimerkiksi, että vaikuttaako vanhemman tai lapsen sukupuoli, perhemuoto, perheen ilmapiiri tai vanhemman mielenterveysongelmat yksinäisyyden siirtymiseen? Valitsin tutkimuksia, joissa tutkittiin vanhempien yksinäisyyden siirtymää ja vaikutusta myös lapsen ollessa aikuinen, ei siis tutkittu ainoastaan perheen kanssa asuvia lapsia.

Kirjoittaja	Nimi	Vuosi / Maa	Tyyppi	Oppiala
Augustjin, L.	The intergenerational transmission of loneliness between parents and their adult children.	2021 / Saksa	Tieteellinen artikkeli	Sosiologia
Curran, T.	Intergenerational transmissions of mother-child loneliness: a moderated mediation model of familial social support and conflict avoidance.	2019 / USA	Tieteellinen artikkeli	Viestintä
Hall, H., Millear, P., Summers, M.	Modeling multivariate associations with parental loneliness via perceived closeness and support.	2020 /Australia	Tieteellinen artikkeli	Psykologia
Landstedt, E, Almquist, Y.	Intergenerational patterns of mental health problems: the role of childhood peer position.	2019 / Ruotsi	Tieteellinen artikkeli	Psykiatria
Luoma, I., Korhonen, M., Puura, K., Salmelin, R.	Maternal loneliness: concurrent and longitudinal associations with depressive symptoms and child adjustment	2019 / Suomi	Tieteellinen artikkeli	Psykologia
Nowland, R., Thomson, G., McNally, L., Smith, T., Whittaker, K.	Experiencing loneliness in parenthood. A scoping review.	2020/ Englanti	Tieteellinen artikkeli	Psykologia
Panula, V., Junttila, N.,	Parental psychosocial well-	2020/ Suomi	Tieteellinen artikkeli	Kasvatuspsykologia

Aromaa, M., Rautava, P., Räihä, H.	being as a predictor of the social competence of a child.			
Pekkarinen, E.	Arjen ja elämänhallinnan ongelmat lapsuudenperheissä – lastensuojelun näkökulma	2015/ Suomi	Tieteellinen artikkeli	Sosiaalityö
Salo, A-E., Junttila, N., Vauras, M.	Social and emotional loneliness: Longitudinal stability, interdependence, and intergenerational transmission among boys and girls.	2020/ Suomi	Tieteellinen artikkeli	Sosiologia
Özcan, S.	An investigation of university students family evaluations, loneliness and hopelessness.	2018/ Turkki	Tieteellinen artikkeli	sosiologia

4. Tulokset yksinäisyyden ja sen ylisukupolvisen siirtymisen aiheuttamista haasteista vanhemmuudessa ja taustatekijöistä

Jaoin kirjallisuuskatsauksen tulokset neljään eri teemaan, jotka esittelen alla. Nämä teemat muodostuivat toistuvista havainnoista, joita löysin valitsemistani tutkimusartikkeleista. Havainnot keräsin tutkimusartikkeleiden tuloksista ja pääkohdista.

4.1 Yksinäisyys vanhemmuudessa

Tutkimukset yksinäisyyden ylisukupolvisuudesta vanhemmuudessa käsittelivät sitä, mitä yksinäisyys vanhemmuudessa on ja sitä, mitkä tekijät lisäsivät tai vähensivät yksinäisyyden kokemusta. Tässä osiossa käydään läpi sitä, miten yksinäinen vanhempi määrittellään ja mitkä riskitekijät voivat johtaa vanhemmuudessa yksinäisyyteen.

Hall ym. (2020) määrittelivät tutkimuksensa pohjalta yksinäisen vanhemman ihmiseksi, joka kokee itsensä yksinäiseksi kärsiessään joko ihmissuhteiden puutteesta tai ihmissuhteista, joista puuttuu läheisyys. Vanhempien kuvaus ihmissuhteidensa laadusta oli tärkein määrittäjä yksinäisyydelle, siinä missä lasten lukumäärällä, tulo- tai koulutustasolla tai muilla elämän stressitekijöillä ei nähty olevan yhtä suoraa vaikutusta vanhemman yksinäisyyteen.

Vanhemman ihmissuhteista suhde ystäviin koettiin merkittävämmäksi, kuin vanhempien suhde omiin vanhempiinsa. Parisuhde taas ei itsessään suojannut yksinäisyydeltä, vaan siinäkin vaikutti ihmissuhteen läheisyys, se kuinka läheiseksi parisuhde koettiin.

Nowland ym. (2020, 16) kartoittivat tutkimuksessaan vanhempien yksinäisyydestä tehtyä tutkimusta ja huomasivat, että vanhempien yksinäisyyden taustalla vaikuttavista syntymekanismeista oli vähän tutkimusta. He huomasivat myös tutkimuksen puutteen siitä, kuinka vanhemmuus muuttaa yksinäisyyttä. Yksinäisyys saattaa joltain osin helpottaa, kun huolehdittavana on lapsi, mutta myös lisääntyä kuten muissakin elämän suurissa muutosvaiheissa. Nowlandin ym. (2020) mukaan yksinäisyyden riski vanhemmuudessa kasvaa, jos vanhemmilla ei ole vertaistukea, kenen kanssa jakaa vanhemmuuden tunteita tai jos heillä on negatiivinen kuva itsestään. Lisäksi yksinäisyyden riskiä kasvatti tuen tai tuen hakemisen kyvyn puute.

Augustjnin (2020) tutkimus halusi selvittää onko vanhempien yksinäisyyden tunteilla yhteyttä aikuisten lasten yksinäisyyden tunteisiin. Hän myös halusi tutkia, onko vanhempien yksinäisyydestä pitkäaikaisia vaikutuksia lasten elämään, sekä kuinka vanhemman sukupuoli vaikuttaa yksinäisyyden siirtymiseen. Tutkimuksessa tuli ilmi, että vanhempien kokema yksinäisyys vaikuttaa lasten kokemaan yksinäisyyteen aikuisina, eli yksinäisyys periytyy ylisukupolvisesti.

Pekkarinen (2018) teki analyysin lasten lapsuudenperheen sosiaalisista ongelmista ja siitä, kuinka lastensuojelun sosiaalityössä kohdataan näitä ilmiöitä. Hän huomasi lastensuojelun sosiaalityön kohdentuvan niihin perheisiin, jossa ongelmat olivat kasautuneet. Monet

lapsuudenperheen ongelmat uusiutuivat lasten omissa perheissä aiheuttaen ylisukupolvisia pahoinvoinnin ketjuja.

Hall ym. (2020) saivat tutkimuksessaan selville, että vanhemmuudessa ihmissuhteisiin liittyvä odotuksien ja todellisuuden ristiriita loi yksinäisyyttä. Mitä suurempi ristiriita vanhemmalla sosiaalisten ja emotionaalisten ihmissuhteiden välillä oli, sitä yksinäisemmäksi vanhempi tunsi itsensä. Ristiriita syntyi vanhemman läheisiltä odottaman tuen ja läheisyyden, ja todellisuudessa saadun läheisyyden ja tuen välisestä suhteesta. Yksinäisyyttä vanhemmalle eivät aiheuttaneet niinkään vanhemmuuden vaatimukset, vaan henkilön omat henkiset resurssit, ulkoiset tekijät, sekä ihmissuhteiden laatu.

4.2 Perhemuodon ja vanhemman sukupuolen vaikutus yksinäisyyden ylisukupolviseen siirtymiseen

Tutkimuksissa tutkittiin yhden ja kahden vanhemman perheiden lisäksi äitien kokemuksia yksinäisyydestä. Useissa tutkimuksissa tarkasteltavana oli vanhemman sukupuolen yhteys yksinäisyyden siirtymiseen lapsille. Tässä kappaleessa käsittelen sitä, kuinka tutkimusten perusteella perhemuoto ja vanhemman sukupuoli vaikutti tutkimuskysymykseeni, periytyykö yksinäisyys ylisukupolvisesti.

Hall ym. 2020 saivat tutkimustuloksen, että vanhempien yksinäisyyden kokemuksessa ei ollut eroja miesten tai naisten välillä, vanhemman yksinäisyyden kokemusta lisäsi merkittävästi ainoastaan elämä ilman kumppania. Hall ym. (2020) tosin nimesivät tutkimuksensa puutteeksi sen, että miespuolisia osallistujia oli aivan liian vähän ja näin ollen etenkin keski-ikäisten perheenisien yksinäisyyden syntytekijöistä ei juuri ole tietoa. Salo ym. (2020) puolestaan sai eriävän tutkimustuloksen. Hän tutki yksinhuoltajaäitien kokemusta yksinäisyydestä ja sai tuloksen, että yhden ja kahden vanhemman perheen äitien välillä ei ollut tilastollista eroa yksinäisyydessä.

Curran (2019) löysi tutkimuksessaan yhteyden äitien yksinäisyyden ja lasten kokeman yksinäisyyden välillä, mutta hän tutkikin vain äitejä.

Australiassa, jossa Hall:n ynnä muiden (2020) tutkimus tehtiin, erityisesti keski-ikäiset miehet ovat pitkittyneen yksinäisyyden riskiryhmässä. Tutkimukseen osallistumattomuuden syynä spekulointiin olevan miesten haluttomuus puhua sitä vähemmän yksinäisyydestään, mitä

yksinäisempiä he olivat. Tutkimuksen painottuminen äitiyden yksinäisyyteen oli siis väistämätöntä miesosallistujien ollessa taustalla.

Landstedt & Almquistin (2019) kiinnostava huomio oli, että vanhemman sukupuoli ei vaikuttanut heidän tutkimuksessaan mielenterveysongelman periytymiseen lapselle. Syyksi arveltiin sitä, että tutkimustulokset otettiin suoraan tilastoista, eikä niitä kysytty vanhemmalta itseltään. Heidän mukaansa lapsi voi samaistua saman sukupuolen vanhempaan ja näin ollen vanhempi raportoida samanlaisia oireita lapsellaan kuin itsellään. Tämä voisi heidän mukaansa olla selittävä tekijä sille, että tutkimustuloksissa on saatu viitteitä siitä, että mielenterveysongelmat periytyisivät esimerkiksi äidiltä tyttärelle. Heidän mukaansa tilastotieto voi olla jossain määrin luotettavampi mittari asiaa tutkittaessa.

Landstedtin & Almquistin (2019) huomio oli, että miehillä omien vanhempien mielenterveysongelmat, sekä alhainen asema vertaisjoukossa lapsena ennustivat mielenterveysongelmia aikuisena. Syinä tähän ei nähty ainoastaan heikkoa kiintymyssuhteen kehittymistä ja heikompaa huolenpitoa johtuen puutteellisesta vanhemmuudesta, vaan myös vanhempien mielenterveysongelmista johtuvan stigman ja häpeän aiheuttamat ongelmat. Näitä ongelmia olivat vaikeus ystävien saamisessa ja käytös ikäisten kanssa. On selitetty, että pojat ehkä herkemmin oireilevat vanhempien mielenterveysongelmiin antisosiaalisin käytöshäiriöin, mikä voi näkyä mm. kiusaamisena ja kiusatuksi tulemisella. Pojilla on myös lähtökohtaisesti Landstedtin & Almquistin mukaan usein vähemmän ystäviä ja heikommat sosiaaliset verkostot, kuin tytöillä.

Näen relevanttina tarkastella myös mielenterveysongelmien periytymisen yhteyttä yksinäisyyden periytymiseen, koska yksinäisyys on usein joko seurausta mielenterveysongelmista tai voi aiheuttaa niitä. (Müller & Lehtonen 2018, 92-93).

Yhteyttä siihen, että yksinäisyys periytyisi nimenomaan äideiltä tyttärille tai isiltä pojille, eli sukupuolittuneesti, ei saatu tuloksia Augustjinin (2021) tutkimuksessa. Kiintoisaa oli, että äidin yksinäisyyden kokemukset vaikuttivat kuitenkin aikuisiin tyttäriin ja poikiin enemmän kuin isien kokemus yksinäisyydestä. Äidin yksinäisyys siis aiheutti tutkimuksen mukaan pitkäkestoisia vaikutuksia aikuisen lapsen elämään, eli periytyi ylisukupolvisesti.

Isien yksinäisyys ei vaikuttanut aikuisiin lapsiin, jotka eivät asuneet enää kotona. Se vaikutti ainoastaan kotona asuviin lapsiin, mutta ei enää sen jälkeen, kun he olivat muuttaneet pois kotoa. Isien ylisukupolvisella yksinäisyydellä ei siis ollut pitkäkestoisia vaikutuksia aikuisiin lapsiin. Augustjinin mukaan tämä saattaa johtua siitä, että äiti on usein lasten ensisijainen

sosiaalistaja ja vaikuttaa lapsien sosiaalistamiseen isää enemmän. Toisaalta Augustjinin mukaan tulos saattaa johtua myös vanhemmuuden vastuun epätasaisesta jakautumisesta. Joka tapauksessa sukupuolikohtaiset erot yksinäisyyden ylisukupolvisessa periytyemisessä eivät olleet tutkimuksellisesti merkittäviä. Tässä kohtaa herää kysymys, olisiko perheessä, jossa isä olisi lasten ensisijainen sosiaalistaja ja vanhemmuuden vastuun kantaja enemmän kuin äiti tulos erilainen? Ehkä tulevaisuudessa myös vanhemmuuden vastuu jakautuu tasaisemmin.

Tulokset Nowlandin ym. (2020) kartoituksessa viittasivat siihen, että vanhemman sukupuolella on merkitystä yksinäisyyden ylisukupolvisessa siirtymisessä, sekä lapsen sosiaalisten taitojen siirtymisessä vanhemmalta lapselle. Tämä havainto oli yhteydessä myös tutkimukseen masennuksen ylisukupolvisesta siirtymisestä nimenomaan niin, että vanhemman sukupuolella oli vaikutusta. Tutkimuksen vähäisyys oli kuitenkin esteenä tehdä tästä tarkempia tai laajempia päätelmiä. Kartoituksen pohjalta tuli ilmi tarve, että yksinäisyyden ollessa vanhemmille negatiivinen psykososiaalinen tila, jolla on laajoja ylisukupolvisia vaikutuksia, tutkimusta aiheesta tarvittaisiin enemmän. Tämän kartoituksen tulos on siis lähinnä se, että tutkimusta tarvittaisiin enemmän, eli se antaa suuntaa mitä tutkia.

4.3 Yksinäisyyden ylisukupolvisen periytymisen taustalla olevia mekanismeja

Ymmärtääkseen yksinäisyyden periytymistä on tärkeä pyrkiä ymmärtämään mekanismeja taustalla eli miten yksinäisyys vanhemmuudessa kehittyy ja mitä tekijöitä siihen liittyy. Vanhemman yksinäisyyden riskitekijät ovat jaettavissa yksilöllisiin tekijöihin, ulkoisiin tekijöihin, sekä ihmissuhteiden laatuun liittyviin tekijöihin.

Perheen ja ystävien tuki, sekä aidot, läheiset ihmissuhteet suojelivat vanhempia yksinäisyydeltä. Yllättävää kyllä, vanhemman ikä tai sukupuoli tai lasten määrä tai pienten lasten vanhemmuus ei korreloinut vanhemman yksinäisyyden kanssa, mutta yksinäisyyttä lisäsivät pienet tulot, vähäinen koulutustaso, mitä vähemmän lapsia vanhemmalla oli, sekä kumppanittomuus. Yksilöllisistä tekijöistä yksinäisyyttä vanhemmuudessa lisäsivät neuroottisuus, sisäänpäin kääntyneisyys, ahdistuneisuus, masennus ja heikko kyky antaa anteeksi. (Hall 2020.)

Luoma ym. (2018) löysivät yhteyden äidin raskausaikaisen masennuksen ja pitkäkestoisen yksinäisyyden välillä. Yksinäisyys aiheutti äideille masennusoireita, sekä tyytymättömyyttä

elämään ja parisuhteeseen. Raskausaikainen yksinäisyys ennusti pitkäkestoista yksinäisyyttä, äidit raportoivat siitä vielä silloin, kun heidän ensimmäinen lapsensa oli nuoruusiässä.

Hall ym. (2020) taas saivat selville tutkimuksessaan, että yksinäisen vanhemman käytös heijasteli stressin käytösmalleja. Uupunut, stressaantunut ihminen pyrkii joko vetäytymään toisista, hänellä ei ole energiaa vuorovaikutukseen ihmissuhteissa ja hän saattaa käyttäytyä vihamielisesti. Negatiivinen suhtautuminen ihmissuhteisiin ja negatiivinen vuorovaikutus saattaa siirtyä ja levitä läheisissä ihmissuhteissa.

4.4 Vanhemman yksinäisyyden vaikutus lapseen

Tässä osiossa käyn läpi sitä, kuinka vanhemman yksinäisyys vaikuttaa lapseen. Lapsen kannalta yksinäisyyden periytymistä tarkasteltiin tutkimuksissa lapsen sosiaalisen kompetenssin, sosiaalisten verkostojen, perhekulttuurin, vertaisjoukkojen, sekä yksinäisyyden keston perusteella.

Panulan ym. (2020) tutkimuksessa tutkittiin sitä, kuinka vanhempien raskausaikainen psyykinen hyvinvointi ennusti kolmivuotiaan lapsen sosiaalista kompetenssia. Tässä tutkimuksessa vanhemman psyykkistä hyvinvointia kartoitettiin emotionaalisen ja sosiaalisen yksinäisyyden, sosiaalisten tilanteiden pelon, masennuksen sekä parisuhdetyytymättömyyden kautta. Tutkimuksessa tutkittiin nimenomaan kahden vanhemman perheitä.

Tutkimuksen tuloksista saatiin selville, että jos toinen vanhemmista voi psyykkisesti hyvin, se riitti tukemaan lapsen sosiaalista kehitystä ja hyvinvointia. Vanhemman sukupuolella ei ollut merkitystä. Vaikka toinen vanhemmista voisi henkisesti huonosti ja käyttäytyisi sosiaalisesti rajoittuneesti, lapsi voi oppia uusia sosiaalisia taitoja tukeutumalla vanhempaan, joka voi hyvin. Näin lapsen sosiaalinen kompetenssi voi lisääntyä siitä huolimatta, että toisella vanhemmista olisi mielenterveysongelma.

Landstedtin & Almquistin (2019) tutkimuksen pääasiallisena tavoitteena oli selvittää periytyvätkö mielenterveysongelmat ylisukupolvisesti ottaen huomioon lapsen kasvuympäristötekijät ja sosiaaliset tekijät. Vahvat sosiaaliset verkostot lapsuudessa vähensivät mielenterveysongelmia aikuisena, siinä missä kiusaaminen, yksinäisyys ja heikot sosiaaliset verkostot lisäsivät niitä. Lapsuuden vertaisjoukot näyttävät tutkimuksen mukaan tärkeää roolia siinä, kuinka mielenterveysongelmat periytyvät vanhemmilta lapsille. Suurin

riskiryhmä olivat ne 13-vuotiaat, joilla oli heikko asema vertaisryhmässä. Hyvä sosiaalinen asema vertaisryhmässä ja vahva sosiaalinen verkosto suojelivat lasta mielenterveysongelmien periytymiseltä.

Panulan ym. (2020) tutkimuksessa tuli esiin, että vanhempien yksinäisyydellä ja lapsen sosiaalisilla kyvyillä oli selkeä yhteys. Mitä yksinäisempi vanhempi oli, sitä suurempi negatiivinen vaikutus sillä oli lapsen sosiaalisiin taitoihin. Jos kumpikin vanhemmista koki yksinäisyyttä, se vaikutti lapsen yhteistyötaitoihin. Tutkimuksessa pohdittiin, että tämä saattoi johtua siitä, että lapsilla oli vähemmän mahdollisuuksia tilanteisiin, jossa harjoittaa sosiaalisia taitojaan.

Tutkimuksessa, jossa tutkittiin turkkilaisten yliopisto-opiskelijoiden yksinäisyyttä, havaittiin perhesuhteiden vaikutus nuorten yksinäisyyteen. Joustamaton ja arvaamaton perheen tunneilmapiiri ennusti opiskelijan yksinäisyyttä, siinä missä joustava, jokaisen perheenjäsenen yksilöllistä kehitystä tukeva ja välittävä perheyhteisö suojeli yksinäisyydeltä. Opiskelijat, jotka eivät saaneet perheeltään tukea henkisissä tai materiaalisissa asioissa, kokivat enemmän toivottomuutta, kuin perheeltään tukea saaneet nuoret. (Özcan 2018) Curran (2019) sai saman tuloksen tutkiessaan lapsia. Tutkimus käsitteli vain äiti-lapsisuhdetta. Ne lapset, jotka saivat tukea perheeltään ja joiden perheessä ihmiset tukivat toisiaan, kärsivät vähemmän yksinäisyydestä. Ne lapset, jotka kertoivat välttelevänsä konflikteja äitiensä kanssa, sekä saivat vähän sosiaalista tukea äidiltään, kärsivät eniten yksinäisyydestä. Tutkimus toi esiin sen kiinnostavan seikan, että perheen rakentava konfliktienhallinta suojeli lapsia yksinäisyydeltä. Konfliktienhallinta liittyy sosiaaliseen osaamiseen eli kompetenssiin. Rakentava tapa käsitellä konflikteja oli siis tärkeää ja suojeli lasta yksinäisyydeltä.

Tutkimus osoitti, että ylisukupolvisella yksinäisyydellä on pitkäaikaisia vaikutuksia lapsiin aikuisuuteen saakka. Tutkijan mielestä huolestuttavinta oli se, että vanhempien siirtäessä lapsilleen yksinäisyyttä, kyse on pitkäkestoisesta haitasta, josta voi olla vaikea toipua tai päästä eroon. Vanhempien lapsilleen siirtämät sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvät prosessit voivat näin ollen Curranin mukaan lisätä eriarvoisuutta yhteiskunnassa.

6. Pohdinta

Tutkielmani tarkoituksena oli kirjallisuuskatsauksen avulla tutkia, periytyykö yksinäisyys vanhemmilta lapsille. Lisäksi tutkin, mitä taustamekanismeja yksinäisyyteen liittyy ja kuinka vanhempien yksinäisyys vaikuttaa lapseen. Tässä osiossa teen yhteenvetoa ja tuon esiin omaa pohdintaani tuloksista, sekä suuntaan katsetta tulevaisuuteen. Kuinka ylisukupolvista yksinäisyyttä voisi katkaista ja mitä tulisi tutkia lisää?

Junttilan (2015, 129-131) mukaan yksinäisten vanhempien lapsilla oli suurempi todennäköisyys olla sosiaalisesti ja emotionaalisesti yksinäinen kouluikäisenä. Vanhemmat, jotka kokivat omat sosiaaliset verkostonsa riittäviksi, kokivat pystyvänsä vaikuttamaan lapsensa kehitykseen ja hyvinvointiin positiivisesti. Näiden vanhempien lapset olivat sosiaaliselta kompetenssiltaan taitavia ja kokivat jäävänsä vähemmän yksinäisiksi kuin lapset, joiden vanhemmilla oli vähän sosiaalisia verkostoja. Tämä lainaus Junttilan tutkimuksen tuloksista tiivistää hyvin tutkielmani tuloksia.

Yhteenvetona tuloksista tein johtopäätöksen, että yksinäisyys vaikuttaa periytyvän ylisukupolvisesti vanhemmilta lapsille, mutta vaikutus eri ihmisiin on yksilöllinen ja riippuvainen lapsen kasvuympäristöstä ja taustatekijöistä. Yksiselitteistä vastausta siihen, periytyykö yksinäisyys automaattisesti aina lapselle, jos vanhempi on yksinäinen, ei siis voi mielestäni antaa.

Yksinäisyyden ei voi ennustaa periytyvän lähtökohtaisesti aina vanhemman kokiessa itsensä yksinäiseksi, vaan vanhemman yksinäisyys ennustaa riskiä siitä, että yksinäisyys voi siirtyä ylisukupolvisesti lapseen ja vaikuttaa heihin jopa aikuisena. On otettava huomioon myös lasta suojaavat tekijät. Yksinäisyyden periytyvyyden ratkaisee lopulta lasta suojaavien tekijöiden ja riskien suhde monen muun tekijän yhteisvaikutuksen lisäksi.

Lasta vanhemman yksinäisyyden periytymiseltä suojaavia tekijöitä tutkielman tuloksien mukaan ovat esimerkiksi perheen antama tuki, sosiaaliset verkostot, hyvä sosiaalinen kompetenssi, hyvä asema vertaisryhmässä, kahden vanhemman perheessä ainakin toisen vanhemman hyvinvointi, sekä perheen rakentava tapa hallita konflikteja.

Teoriaosuudessa esitin hypoteesin Bronfenbrennerin bioekologista mallia mukaillen, että yksinäisyyden periytyvyys sukupolvittain voi muodostua neljän tekijän yhteisvaikutuksesta,

jotka ovat prosessi, henkilö, ympäristö ja aika. (Hurme 2014, 65). Tutkielman tulosten perusteella tämä hypoteesi on relevantti, koska yksinäisyyden periytyminen vaikuttaa eri tavoin jokaiseen yksilöön yllä mainittujen tekijöiden yhdistelmien vaihdellessa.

Müller & Lehtonen (2018, 92-93) painottavat sitä, että vanhemman yksinäisyys ei ole sairaus tai mielenterveyden ongelma. Yksinäisyys ei aina ole seurausta huono-osaisuudesta tai mielenterveysongelmista, mutta yksinäisyydellä on yhteyttä molempiin. Yksinäisyys ole sairaus, joka pitäisi medikalisoida. Silti yksinäisyyden hoitaminen on heidän mukaansa pitkälti kliinisenä ongelmana masennuksen hoitoa.

Tärkeä huomio on diagnoosien periytymisen sijaan kuitenkin enemmän se, kuinka vanhemman mielenterveysongelma vaikuttaa pitkävaikutteisesti perheen arjen rakenteisiin ja vanhempien toimintakykyyn. Lapsen kehitysvaihe vaikuttaa myös siihen, miten vanhempien mielenterveysongelmat aiheuttavat lasten oireilua; onko kyse varhaislapsuudesta vai nuoruudesta. Yksinäisillä vanhemmilla voi olla vähemmän mahdollisuuksia tarjota lapsilleen tapoja harjoittaa sosiaalisia taitojaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja he saattavat myös tiedostamattomasti välittää lapsilleen antisosiaaliset käyttäytymismallinsa, uskomuksensa ja tulkintansa sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. (Junttila & Vauras 2009; Solantaus & Paavonen 2009.)

Panula ym. (2020) ehdottavat, että esimerkiksi neuvolatyöskentelyssä perheiden kanssa voisi keskittyä isoon kuvaan, kartoittaa molempien vanhempien vointia. Näin voitaisiin löytää ne ihmiset, joilla on riski voida psykososiaalisesti huonosti ja tukea jo raskauden aikana molempia vanhempia. Kun toinen vanhemmista kärsi psyykkisistä ongelmista, kuten yksinäisyydestä, sosiaalisista peloista tai masennuksesta, se ennusti molempien vanhempien tyytymättömyyttä parisuhteeseen. Näin ollen molempien vanhempien tukeminen olisi tärkeää. Luoma ym. (2018) taas korostivat sitä, että äitien yksinäisyyttä pitäisi pyrkiä tuen avulla estämään kaikissa äitiyden vaiheissa. Ei ainoastaan neuvolavaiheessa, vaan myös lapsen ollessa lapsuus- tai nuoruusiässä.

Suomen hallitus on käynnistänyt vastikään kansallisen lapsistrategian valmistelun.

Suunnittelussa korostetaan toimintamallien kehittämistä perheiden psykososiaaliseen tukeen ja vanhemmuuden tukemiseen, joka alkaisi jo raskausaikana. (Väljærvi ym. 2019, 4) Curran (2019) ehdottaa yksinäisille vanhemmille sosiaalisten taitojen, etenkin viestinnällisten taitojen harjoittamista, unohtamatta kognitiivista terapiaa. Sosiaalisten taitojen kehittäminen on olennaisessa roolissa yksinäisyyden ylisukupolvisessa siirtymässä ja estäisi sitä.

Curran (2019) toi esiin, että koska vanhemman heikko sosiaalinen kompetenssi on sidoksissa yksinäisyyteen, perheen konfliktien hallinta on merkittävässä roolissa perheiden yksinäisyyden ymmärtämisessä. Tulevaisuuden tutkimuksessa tulisi Curranin mukaan tutkia konfliktien hallinnan tapoja hänen tutkimansa konfliktien välttämisen ja lasten kokeman yksinäisyyden yhteyden lisäksi. Nowland ym. (2020) ehdottavat vanhemmille tukistrategioita, joissa on otettu huomioon etenkin vertaistuen ja joukkoon kuulumisen eheyttävä vaikutus yksinäisyyttä vastaan.

Pekkarinen (2018) pohti analyysissään sitä, kenen tehtävänä on katkoa ylisukupolvisia ketjuja? Lastensuojelulle tehtävä on haastava, koska ongelmien taustalla on yhteiskuntarakenteellisia ongelmia, alueelliseen sekä sosiaaliseen pääomaan liittyviä tekijöitä. Pekkarinen ehdottaa ennen kaikkea enemmän tukea perheisiin, jossa on sosiaalisia ongelmia. Ongelmiin pitäisi puuttua hanakammin, tarjota tukea ja lisätä sosiaalityöntekijöiden resursseja, sekä osaamista lapsikeskeisessä työskentelyssä.

Pohdin, sopiiko sosiaalinen kuntoutus vanhemmuudessa koetun yksinäisyyden lievittämiseen? Sosiaalisen kuntoutuksen asiakkaat ohjautuvat usein sosiaalitoimistosta tai työllistämisen palveluista käsin (Puromäki ym. 2016, 36) joten yksilö ei välttämättä ohjaudu sosiaaliseen kuntoutukseen pelkästään vanhemmuudessa koetun yksinäisyyden perusteella. Yksi vanhemman yksinäisyyden riskitekijä on se, että hänellä ei ole tukea tai kykyä hakea tukea (Nowland 2020), joten sosiaalinen kuntoutus voisi tarjota apuvälineitä siihen, samoin kuin vuorovaikutukseen ja ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Vastaus siihen, sopiiko sosiaalinen kuntoutus yksinäisyyden tukemiseen jää tässä kontekstissa valitettavan avoimeksi, osittain siksi että sosiaalinen kuntoutus hakee vielä suuntaansa (Puromäki ym. 2016, 30.)

Panulan ym. (2020) tutkimuksen pohjalta voi päätellä, että yksinäisyys ei periydy ylisukupolvisesti kahden vanhemman perheissä, joissa toinen vanhemmista voi hyvin, jos periytymistä tarkastelee lapsen sosiaalisen kompetenssin perusteella. Itselleni heräsi kysymys, voiko yksinäisen vanhemman perheissä lapsen sosiaalistamisen korvata jokin muu aikuinen tai esimerkiksi päiväkodissa oleminen? Voisi olettaa, että tällä on suotuisia vaikutuksia, joskaan se ei korvaa kokonaan sosiaalisia verkostoja ja sosiaalista pääomaa. Onhan subjektiivinen päivähoito-oikeus ollut vuosia julkisen keskustelun aiheena.

Vanhemman sukupuoli ei vaikuttanut yksinäisyyden periytymiseen, mutta kaikissa tutkimuksissa äitejä oli tutkittu enemmän ja miesosallistujia vähemmistö. Lähes kaikissa tutkimuksissa myös tuotiin esiin, että tutkimusta aiheesta tulisi jatkaa ja olla enemmän.

Yllättävin kirjallisuuskatsauksen pohjalta noussut tieto yksinäisyyden ylisukupolvisesta periytymisestä itselleni oli se, että vanhemmuuden vaatimukset, lasten suuri määrä tai pienet lapset eivät aiheuta yksinäisyyttä, vaikka näin voisi olettaa. Ihminen voi siis kokea yksinäisyyttä parisuhteessa tai yksilapsisessa perheessä, vaikka voisi olettaa asioiden olevan päinvastoin. Vanhemmuudessa ihmissuhteiden läheisyys ja vertaistuki oli ratkaisevassa roolissa yksinäisyydeltä suojaavina tekijöinä.

Yksinäisyyden tutkijat ovat vielä Saaren (2016, 297) mielestä hajallaan eri oppinaineissa ja tieteenaloilla. Ehkä tulevaisuudessa yksinäisyyden tutkimus muodostaa yhtenäisen tutkimuskentän tai tutkimusohjelman, jolloin tutkimuksen lisääntyminen toivottavasti hyödyttäisi myös kaikkia yksinäisiä.

7. Lähteet

Augustjijn, L. 2020. The intergenerational transmission of loneliness between parents and their adult children. *Journal of family research*. Vol 33, nro 1. 1-21.

<https://ubp.uni-bamberg.de/jfr/index.php/jfr/article/view/365>

Aunola, K. 2019. Vuorovaikutustaitojen rakentuminen ja yksinäisyys. Julkaisussa Välijärvi, J. (toim.) 2019, (15-18) koodi 60. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Tutkijoiden havaintoja ja suosituksia lasten ja nuorten monipuolisen kehityksen, terveyden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja.

Bronfenbrenner, U., Ikonen, P. Lüscher, K. 1981. *Sosialisaatiotutkimus*. Espoo: Weilin+Göös.

- Grönlund, H. & Falk, H., 2016. Kolmas sektori ja yksinäisyyden vähentäminen. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Hall, H., Millier, P., Summers, M. 2020. Modeling multivariate associations with parental loneliness via perceived closeness and support. *Journal of social and personal relationships*. Vol 37. (80-99), 2651-2673. Sage publications.
<https://journals-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1177/0265407520935193>
- Holmila, M., Bardy, M., & Kouvonen, P. 2008. Lapsuus päihdeperheessä ja kielteisen sosiaalisen perimän voittaminen. *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (4), 421–432.
- Hurme, H. 2014. Bioekologinen malli. Teoksessa Jallinoja, R., Hurme, H., Jokinen, K. 2014. Perhetutkimuksen suuntauksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Junttila, N., Vauras, M. 2009. Loneliness among school-aged children and their parents. *Scandinavian journal of psychology*. Vol 50, issue 3. 211-219.
- Junttila, N. 2010. Social competence and loneliness during the school years. Issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. University of Turku.
- Junttila, N. 2015. Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Tammi.
- Junttila, N. 2016. Yksinäisyyden ulottuvuudet. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Junttila, N. 2019. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Julkaisussa Välijärvi, J. (toim.) 2019. Edellytykset kasvuun, oppimiseen ja osallisuuteen kaikille. Tutkijoiden havaintoja ja suosituksia lasten ja nuorten monipuolisen kehityksen, terveyden ja vaikuttamisen mahdollisuuksien edistämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Helsinki: Valtioneuvoston julkaisuja 2019:7.
- Kallio, J., Hautala, H., Erola, J. 2020. Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten koulupudokkuuteen. Teoksessa Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino.
- Karhula, A. & Sirniö, O. 2019: Ylisukupolvinen eriarvoisuus Suomessa - Poikkitieteellinen katsaus yhteiskuntatieteellisiin tutkimuksiin. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (5– 6), 572–582.
- Lagus, K. & Honkela, T. 2018. Yksinäisyys mielen rakenteissa. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. Tallinna: Gaudeamus Oy.

- Le Roux, A. 2009. The relationships between adolescent's attitudes towards their fathers and loneliness. A cross-cultural study. *Journal of child and family studies*. 18, 219-226.
- Landstedt, E & Almquist, Y. 2019. Intergenerational patterns of mental health problems: the role of childhood peer position. *BMC Psychiatry*. Vol 19, 286-286.
- Luoma, I., Korhonen, M., Puura, K., Salmelin, R. 2018. Maternal loneliness: concurrent and longitudinal associations with depressive symptoms and child adjustment. *Psychology, health & medicine*. Vol 24, issue 6. 667-679.
- Ilmakunnas, I., Kauppinen, T., Moisio, P. 2020. Huono-osaisuus jatkuu sukupolvelta toiselle: tarkastelussa nuorten aikuisten toimeentulotukiasiakkuus. Teoksessa *Lapsiperheiden köyhyys ja huono-osaisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Müller, K., Lehtonen, J. 2018. Yksinäisyys, aivot ja mieli. Teoksessa Saari, J. (toim.) *Yksinäisten Suomi*. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Nowland, R., Thomson, G., McNally, L., Smith, T. Whittaker, K. 2021. Experiencing loneliness in parenthood. A scoping review. *Perspective in public health*. University of Central Lancashire.
- http://clock.uclan.ac.uk/37620/1/37620%20Parental%20loneliness%20scoping%20review_AAM.pdf Viitattu 3.7.2021.
- Panula, V., Junttila, N., Aromaa, M., Rautava, P., Räihä, H. 2020. Parental psychological well-being as a predictor of a social competence of a child. *Journal of child and family studies* 29. 3004-3019. Springer.
- Pekkarinen, E. 2018. Arjen ja elämänhallinnan ongelmat lapsuudenperheissä. Arjen jäljillä. *Nuorisobarometri*. Helsinki: Grano multiprint Oy.
- Puromäki, H., Kuusio, H., Tuusa, M., Karjalainen, J. 2016. Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus. Kuntakyselyn tulokset. Työpaperi 47. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos.
- Saari, J. 2010. *Yksinäisten yhteiskunta*. Helsinki: WSOYpro.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. *Opetusjulkaisuja* 64. Opetusjohtaminen 4.

Satka, Mirja & Nousiainen, Kirsi 2016: Havaintoja sukupolvien välisen huono-osaisuuden katkaisemisesta – katsaus opiskelijoiden käytännöntutkimuksen tuloksiin. Teoksessa Nousiainen, Kirsi & Petrelius, Päivi & Yliruka, Laura (toim): Puheista tekoihin – Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Työpäperi 20. Socca. Helsingin yliopisto, 141–150.

Shovestul, B., Han, J., Germine, L., Dodell-Feder, D. 2020. Risk factors of loneliness. The high relative importance of age versus other factors. Plos one. Digital article.

<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0229087#sec013>

Sirniö, O. 2016. Constrained life changes. Intergenerational transmission of income in Finland. Väitöskirja. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitos.

Solantaus, T. & Paavonen, E. 2009. Vanhempien mielenterveyshäiriöt ja lasten psykiatriset ongelmat. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 125 (17): 1839-44.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P2>

Puromäki, H., Kuusio, H., Tuusa, M., Karjalainen, J. 2017. Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus: kuntakyselyn tulokset. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

<https://www.julkari.fi/handle/10024/131975>

Tiilikainen, E. 2016. Polkuja yksinäisyyteen. Teoksessa Saari, J. (toim.) Yksinäisten Suomi. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Väisänen, R. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen käsite ja kehitysvaiheet. Teoksessa Lindh, J., Härkäpää, K., Kostamo-Pääkkö, K. (toim.) Sosiaalinen kuntoutuksessa. Rovaniemi: Lapland University Press.

Özcan, S. 2018. An investigation of university students family evaluations, loneliness and hopelessness. Journal of human Siences. Vol 15(2), p. 1058.